

A reformkor Magyarországon (1825-1848)

„A Haza és haladás” programja

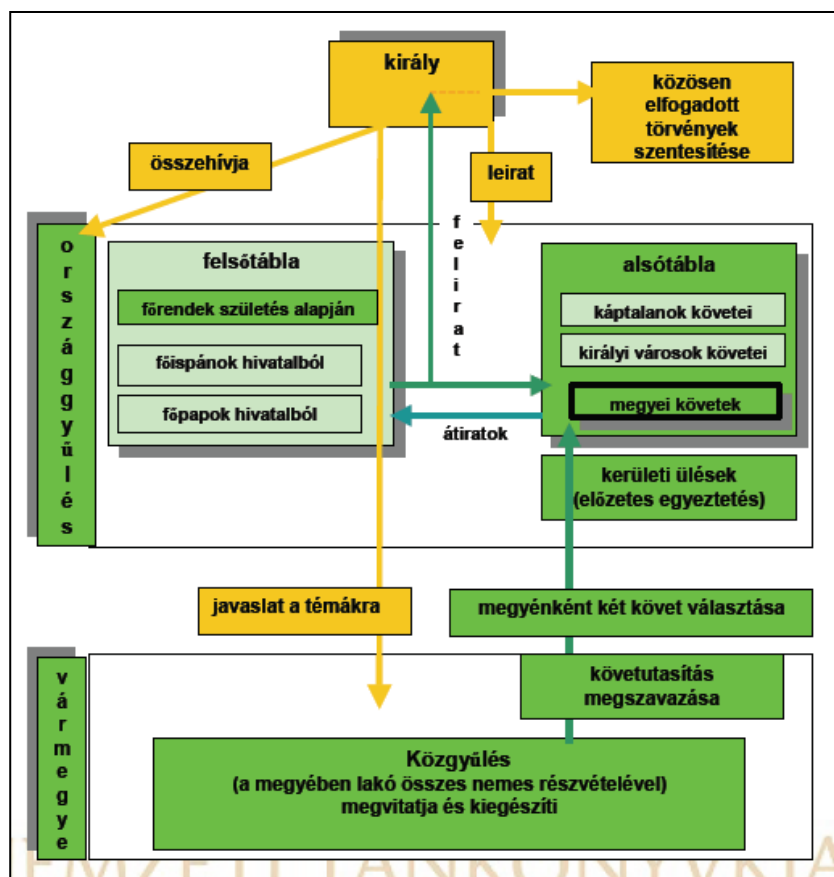
A reformkornak három alapvető témaköre és célja volt Magyarországon:

- **gazdasági modernizáció:** az elavult feudalizmusból megörökölt termelési viszonyok, módszerek felváltása a modern kapitalista eszközökkel és módszerekkel.
- **társadalmi modernizáció:** a feudális társadalmi viszonyok eltörlése és a polgári viszonyok kialakítása. Vagyis érvényre jusson a felvilágosodás azon tétele, miszerint minden ember egyenlőnek születik, ne a származás legyen döntő.
- **nemzeti kérdés:** a magyar nyelv és kultúra felvirágoztatása. Többek közt a magyar nyelv államnyelvvé tétele.

A közgondolkodásban és a politikai életben nagy szerepet kaptak a XIX. sz nagy eszméi: **a liberalizmus, a konzervativizmus és a nacionalizmus.**

A reformországygyűlések (időpont – kérdéskörök – eredmények)

A reformkori magyar országgyűlések **rendi alapon** szerveződtek. Az országgyűlés két részre tagolódott: **Alsó Tábla, Felső Tábla.** A Felső Táblán **személyesen** vettek részt a **katolikus főpapok, az ország főméltóságai, a főurak és a főispánok.** Az Alsó Táblán **követek útján képviseltette** magát az **52 vármegye, a szabad királyi városok és a káptalanok.** Az országgyűlést a **király hívhatta össze,** napolhatta el és oszlathatta fel. Az Alsó Tábla elnöke a személynök, a Felső Tábláé pedig a nádor. Az országgyűlés **jogköre volt a törvényhozás, az adók és az újoncok megszavazása.**

A magyar rendi gyűlés felépítése a XIX. század első felében

Első reformországgyűlésnek tartjuk az 1825–27-es országgyűlést, bár itt kevés előremutató javaslat fogalmazódott meg. Legfontosabb eredménye **Széchenyi felajánlása a Tudományos Akadémia felállítására**. Az 1830-as országgyűlés megnyitására Széchenyi Hitel c. művének megjelenése után került sor. Ez alkalmat adott a politikai csoportok kialakulására. (A későbbi konzervatív és liberális párt alapjai.) Ezen országgyűlés határozata alapján **senki nem viselhetett hivatalt 1834 után, aki nem tudott magyarul**. Az 1832-36. évi országgyűlés munkálatainak szellemét döntően befolyásolta a lengyel szabadságharc és az 1831. évi felvidéki jobbágyselkelés. E két tényező hatására a **legfőbb kérdés a jobbágyság felszabadítása, az úrbériség eltörlése** lett. Az 1832–36-os országgyűlés vezető politikusai voltak: Wesselényi, Deák, Klauzál és Kölcsey. Kossuth erről **az országgyűlésről írta először Országgyűlési Tudósításait**. A rendek **az önkéntes örökváltsággal értettek egyet**, amely lehetőséget teremtett volna a jobbágyság számára, hogy **összegyűjtött pénzén önmagát megválthassa** a földesúri terhek alól. Bár mindkét tábla megszavazta, **az uralkodó nem szentesítette a javaslatot**.

1835-ben meghalt I. Ferenc, és a trónt az uralkodásra képtelen V. Ferdinánd örökölte. **Szabad kezet kapott** a magyarországi ügyek intézésében **Metternich**, aki konzervativizmusával **a feudális viszonyok változhatatlan megőrzésében** látta csak a monarchia jövőjének biztosítását. Lesújtottak az országgyűlési ifjak vezetőjére, **Lovassy Lászlóra**, majd **1837-ben Kossuth Lajost is bebörtönözték**. Mindegyikük ellen az volt a vád, hogy **megsértették a cenzúrát**, és engedély nélkül terjesztették az országgyűlésen elhangzott beszédeket.

Az 1839/40. évi országgyűlésen a nemesség csak akkor volt hajlandó megszavazni az újoncokat és az adót, ha az udvar amnesztiát hirdet, és enged a reformköveteléseknek. Ez a politika **eredményre vezetett**, az országgyűlés **elfogadta az önkéntes örökváltságot, engedélyezték gyárak alapítását**.

Az 1843–44-es országgyűlés legfontosabb eredménye **a magyar nyelv államnyelvvé tétele (1844/II.tc.)**. Több 1848-ban elfogadott reformjavaslatot dolgoztak ki ezen az országgyűlésen, kiterjesztették a birtokbírhatás jogát, illetve szabadabbá tették a hivatalviselést.

Utolsó rendi országgyűlésünk az **1847–48-as**. Itt már Kossuth volt a vezető politikus. Témák voltak: az örökváltság, a vámrendszer átalakítása, a városok jobb képviseltetése. Elfogadták a háziadót és **az ősiség eltörlését**. A Forradalom kitörése után az országgyűlés is nekilátott a feudalizmus lebontásához, ezeket a törvényeket szentesítette az uralkodó 1848. április 11 – én, ezek voltak az ún. „**áprilisi törvények**”.

Az első reformprogram: Gr. Széchenyi István

Gr. Széchenyi István 1791-ben, Bécsben, arisztokrata család gyermekeként született. Apja gr. Széchenyi **Ferenc sokat áldozott a magyar kultúrára**, hagyatékából alapították a Magyar Nemzeti Múzeumot, illetve az Országos Széchenyi Könyvtárat. Gr. Széchenyi István kezdetben **katonai pályán tanult**, azonban **1810-es évektől** sok nyugat-európai nagyvárosban megfordult (Berlin, Róma, Párizs, London), de keletre is **utazott** (Athén, Isztambul). A legnagyobb hatással **az angliai látogatás** volt rá, mert az **ipari forradalom eredményei (pl.: vasúton utazott) mély benyomást tettek rá, és szembetűnt a feudális Magyarország elmaradottsága**. Ettől kezdve eltökélt **célja Magyarország gazdasági-társadalmi modernizációja. A reformkor (1825-1848) első vezéregyénisége!**

Széchenyi először az **1825 – 27 – es országgyűlésen hívta fel magára a figyelmet a Tudományos Akadémia alapítására irányuló kezdeményezésével**, melyre egy évi jövedelmét ajánlotta fel. Később **komoly politikai karriert** futott be, **az első felelős magyar kormány** (Batthyány-kormány, 1848) **minisztere** lett.

Munkásságát alapvetően elméleti és gyakorlati részre bonthatjuk. Elméleti programját először Hitel (1830) című művében fejtette ki, mely Bécsben jelent meg német nyelven; később letisztult formában a Stádium (1833) című könyvében foglalta össze elképzeléseit. Programjának alaptétele: **a feudális eredetű nagybirtokok modernizációjához szükséges hitelfelvételi lehetőség megteremtése érdekében el kell törölni az ósiséget!** Erre azért volt szükség, mert az 1351 óta érvényben lévő ósiség törvénye alapján a birtok csak a családon belül öröklődhetett, ezért a bank nem tudta érvényesíteni a tulajdonjogát, ha a hitelfelvevő nem tudott fizetni, így nem fogadta el jelzálog fedezetként.

Fontosnak tartotta az önálló magyar ipar létrehozását. Felismerte, hogy ehhez nélkülözhetetlen az infrastruktúra fejlesztése (utak, hidak építése, a folyók hajózhatóvá tétele). E célokért sokat tett a gyakorlatban is, legfontosabb gyakorlati alkotásai: Lánchíd építése, Vaskapu hajózhatóvá tétele, Tisza-szabályozás, a dunai – és a balatoni gőzhajózás kezdeményezése, a Pesti Hengermalom építése, selyemhernyó-tenyésztés. Szükséges ítélte a céheknek és monopóliumoknak eltörlését is, melyek – véleménye szerint - akadályozták a szabadverseny kialakulását a kereskedelemben.

Társadalmi reformelképzeléseinek fontos eleme volt az önkéntes örökváltság (ez azt jelentette, hogy a jobbágy piaci alapon, önerejéből, egy összegben megválthatta a földesúri szolgáltatásait, egyfajta végkielégítés) és a törvény előtti egyenlőség (polgári viszonyokra utal), illetve a részleges közteherviselés (= a nemesek is fizessenek adót, vagyis járuljanak hozzá a közös költségekhez, lásd. Hídpénz). Támogatta a cenzúra eltörlését és a magyar nyelv államnyelvvé tételét!

Emellett létrehozta a kaszinót és meghonosította a lóversenyt, e társadalmi összejöveteleken népszerűsítette programját. Arisztokrata származásából adódóan jó értelemben vett konzervatív gondolkodású volt, vagyis az átgondolt reformok, a modernizáció híve. Az átalakulások vezető erejének saját osztályát /az arisztokráciát/ tekintette; és mindvégig hitte, hogy a Bécsi Udvar (király) megnyerhető a reformoknak! Ezért a Birodalomhoz való viszonyban a birodalmon belüli mérsékelt autonómiát (=önállóságot) támogatta.

Az 1830-as évek végére kiderült, hogy ez utóbbi feltevései tévesek, ezért az országgyűlésben politikailag egyre inkább elszigetelődött. Az 1840-es évek elején a Kelet-népe című újság hasábjain komoly elméleti vitát folytatott Kossuth-tal (Széchenyi-Kossuth vita), azonban tisztelték egymás nézeteit; Kossuth méltán nevezte őt „a legnagyobb magyarnak”. Kossuth liberális nézetei miatt sokkal gyorsabb, radikálisabb gazdasági-társadalmi reformokat akart (pl.: kötelező örökváltság, nemzeti függetlenség, polgári szabadságjogok).

Az 1848-49-es magyar forradalom és szabadságharc bukása érzékenyen érintette Széchenyit, az 1850-es évek végén idegösszeroppanást kapott, szanatóriumba került, majd 1860-ban öngyilkos lett.

A reformmozgalom kibontakozása, Kossuth Lajos programja

Kossuth Lajos (1802-1894) Monokon született nemesi értelmiségi családban. Jogi tanulmányokat folytatott, vármegyei tisztviselő ügyvéd lett. Egy távolevő főrendet helyettesítve jutott el az **1832/36. évi országgyűlésre**, ahol a joghallgatókkal kézzel írott *Országgyűlés Tudósításokat* szerkesztette, amelyeket szétküldtek a vármegyéknek. **1837-től a Törvényhatósági Tudósításokkal kezdeményezte**. Kossuthot **a cenzúra megsértése miatt ítélték el**. A börtönben megtanult angolul, és közgazdaságtannal is foglalkozott. A börtönből kiszabadult Kossuth Lajos engedélyt kapott arra, hogy *politikai lapot* indítson, a *Pesti Hírlap* **1841** elején jelent meg először.

Új műfajt hozott létre, a vezércikket, ezzel megteremtette a magyarországi politikai újságírást. Írásainak vezérfonala, hogy **a köznemességre támaszkodva reformok útján kell megteremteni a polgári nemzetállamot.** Ezért át kell alakítani a gazdaságot és a megkövesedett feudális jogrendet.

Az 1839/40.évi országgyűlésen megszavazott **önkéntes örökváltságról** jól tudta, hogy **alkalmatlan a jobbágykérdés megoldására**, mivel a parasztságnak nincs pénze arra, hogy saját sorsán javítson. Ezért a **kötelező örökváltságban látta a helyzet megoldását**, amikor a megváltásért **az állam kárpótolja a földesurat.** Az ország nyomorúságos közállapotainak okát az adózásban kereste. Tudta, hogy **a nemesség nem mond le teljes adómentességéről.** Ezért előbb a háziadó megszavazását sürgette lapjában.

Felismerte, és lapjában hirdette, hogy **Magyarország az örökös tartományokkal szemben hátrányos helyzetben van;** gazdasága nyersanyagot és feldolgozatlan élelmiszert termel a birodalom iparilag fejlettebb tartományainak. Ennek oka az **1754-ben** bevezetett **vámrendszer**, amely a magyar birtokosok terménykivitelét is nehezítette. Lapjában megindította harcát az **önálló iparral és vámterülettel rendelkező gazdaságért.** Miután az országgyűlésen az önálló vámterület ügye elbukott, **1844-ben társadalmi mozgalmat szervezett, a Védegyletet.** Tagjai nem vásároltak idegen árut, ezzel csökkentették az osztrák és cseh iparcikkek iránti hazai keresletet. A magyar ipar siralmas állapotát jól mutatta az 1842-ben megrendezett ipari kiállítás. A társadalmi mozgalom természetesen nem pótolta az állam intézkedéseit, amelyre nagy szüksége lett volna az országnak.

Ez a program Széchenyiétől több ponton is különbözött (iparfejlesztés, Habsburg Birodalomhoz fűződő viszony, radikális reformok, liberális nemesség vezető szerepe), de **sok lényegi kérdésben egyezett is.** A Birodalomhoz fűződő viszonyunkat lazítani szerette volna, ami politikai és gazdasági különállást jelentett. Fontos és **újszerű eleme programjának az érdekegyesítés** gondolata, mellyel a nemesség és a jobbágyság érdekeit igyekezett összhangba hozni. **Reformelképzeléseit gyorsan és radikálisan kívánta végrehajtani.**